EESTI ADVOKATUUR
ESTONIAN BAR ASSOCIATION

Madis Timpson
Õiguskomisjoni esimees
Riigikogu
oiguskomisjon@riigikogu.ee

Teie 24.09.2026 nr 1-1/15-1007/1
Meie 02.11.2026 nr 1-8/26/102-2

Eesti Advokatuuri täiendavad seisukohad KrMS, VTMS, ESS-i jt seaduste muutmise seaduse (sideandmete säilitamine ja kasutamine) eelnõu (1007 SE) kohta

Lugupeetud õiguskomisjoni esimees ja liikmed

Advokatuur tänab tema esindajatele Merlin Liis-Toomelale ja Silver Reinsaarele antud võimaluse eest osaleda 27.10.2026 toimunud õiguskomisjoni istungil ning esitada seisukohad eelnõu 1007 SE kohta. Toetame eesmärki viia sideandmete säilitamine ja kasutamine kooskõlla Euroopa Liidu õigusega.

Istungil käsitletu põhjal soovib advokatuur juhtida komisjoni tähelepanu veel kord järgmistele eelnõuga seonduvatele olulistele probleemidele.

1. **Julgeoleku eesmärgil laussäilitamise alus on liiga lai (ESS § 111⁴ lg 1)**. Säte lubab säilitamist ka riigi julgeolekut või põhiseaduslikku korda ähvardava ohu *ennetamiseks*. Euroopa Kohtu praktika kohaselt on üldine ja vahet tegemata säilitamine lubatav üksnes tõelise ja vahetu või ettearvatava ohu korral. Ohu ennetamine hõlmab ka olukordi, kus ohtu veel ei ole, kuid selle tekkimist ei saa välistada – sellist olukorda ei saa kunagi välistada. Normi tekst ei ole seega kooskõlas komisjoni istungil antud ministri selgitusega, et alus on mõeldud üksnes Eesti iseseisvust ohustava olukorra puhuks. Kui seadusandja tahe on lubada sideandmeid erandjuhul säilitada, kui see on vajalik Eesti iseseisvust ohustava olukorra korral, peaks see normi tekstis selgelt kirjas olema.

2. **Sõltumatu kontroll ei ole tagatud (ESS § 111⁴ lg 2).** Vabariigi Valitsus sõltub otsustamisel julgeolekuasutuste teabest ega ole seetõttu Euroopa Kohtu praktika mõttes sõltumatu asutus. Eelnõu kohaselt kuulatakse ära üksnes Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni seisukoht. Põhjendamata on, miks seisukoha annab just see Riigikogu komisjon ning miks komisjoni seisukoht ei ole siduv. Kui säilitamise üle ei otsusta kohus, peaks erikomisjoni seisukoht olema Vabariigi Valitsusele siduv.

3. **Andmesubjekti teavitamine.** Andmesubjekti teavitamine on andmekaitse elementaarne osa. Minister viitas istungil eraldi andmejälgija eelnõule. Leiame, et andmejälgija eelnõu tuleks menetleda paralleelselt sideandmete eelnõuga. Seega palume kaaluda, kas sideandmete eelnõu vastuvõtmisega võiks oodata, kuni andmejälgija eelnõu on Riigikogu õiguskomisjoni menetlusse jõudnud. Ühtlasi palub advokatuur võimalust ka nn andmejälgija eelnõu kohta oma arvamus esitada.

4. **Esialgu tuleks piirduda ärilisel eesmärgil säilitatud andmetega.** Peame põhjendatuks Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu sellekohast ettepanekut. Puudub analüüs, kui palju vähem andmeid oleks kättesaadav, kui kasutataks üksnes ärilisel eesmärgil säilitatud andmeid. Andmete minimaalsuse põhimõttest lähtudes tuleks esmalt piirduda nendega ning täiendavaid säilitamiskohustusi kaaluda alles siis, kui praktika näitab, et sellest ei piisa.

5. **Sihistatud säilitamise kriteeriumid puuduvad seaduses (ESS § 111³ lg 2 p 2).** Säte lubab säilitamist mis tahes „konkreetses geograafilises piirkonnas“, nimetamata, millal see on lubatud. Varasemas versioonis kasutatud kriteerium jäeti tekstist välja. Euroopa Kohus nõuab, et säilitamine oleks piiritletud objektiivsete ja mittediskrimineerivate asjaolude alusel ning et need tingimused oleksid sätestatud õigusaktis endas, mitte seletuskirjas. Palume valiku kriteeriumid (nt ohuhinnang) sätestada seaduses.

Advokatuur loodab, et komisjon arvestab eeltoodud tähelepanekuid eelnõu menetlemisel. Oleme vajaduse korral valmis oma seisukohti täiendavalt selgitama ning osalema eelnõu edasises menetluses. Samuti on advokatuur valmis kaasa aitama normide sõnastuse täpsustamisel (nt komisjoni istungil), et need tagaksid nii inimeste põhiõiguste kaitse kui ka õiguskaitseasutuste eesmärkide saavutamise.

Lugupidamisega

/*allkirjastatud digitaalselt*/

Imbi Jürgen
Esimees

Gerli Võimre 697 9253
gerli.voimre@advokatuur.ee